



PUOLANGAN KUNTA

Tarkastuslautakunnan arviointikertomus vuodelta 2023

Puolangan kunnanvaltuustolle

Tarkastuslautakunta

Sisällys

1 TARKASTUSTOIMINTA JA ARVIOINTI	3
1.1 Tarkastuslautakunnan tehtävät ja toimivaltuudet	3
1.2 Tarkastuslautakunnan kokoonpano ja työohjelma 2023	4
2 VUODEN 2022 ARVIOINTIKERTOMUKSEN KÄSITTELY	5
3 TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI	5
3.1 Talousarvion sitovuus ja tavoitteiden toteutuminen	5
3.2 Toiminnallisten tavoitteiden/talousarvion toteutuminen	8
3.2.1 Kuntastrategiasta johdettujen tavoitteet	8
3.2.2 Käyttötalouden toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen	10
4 KUNNAN SISÄINEN VALVONTA JA RISKIENHALLINTA	13
5. HENKILÖSTÖ	14
6 YHTEENVETO	15

1 TARKASTUSTOIMINTA JA ARVIOINTI

1.1 Tarkastuslautakunnan tehtävät ja toimivaltuudet

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on:

- 1) valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat;
- 2) arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla;
- 3) arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää;
- 4) huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta;
- 5) valvoa 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi;
- 6) valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Kunnanhallitus voi poiketa tarkastuslautakunnan esityksestä lautakuntaa koskeviksi hallinto- säännön määräyksiksi ja talousarvioksi kunnan hallintosäännön ja talousarvioesityksen yhteensovittamiseen liittyvästä perustellusta syystä.

Tarkastuslautakunta laatii arviointisuunnitelman ja antaa valtuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Arviointikertomus käsitellään valtuustossa tilinpäätöksen yhteydessä. Lautakunta voi antaa valtuustolle muitakin tarpeellisenä pitämiään selvityksiä arvioinnin tuloksista.

Kuntalain 89 §:n mukaan tarkastuslautakunta valvoo sidonnaisuusilmoituksen noudattamista.

Sidonnaisuusilmoitus tehdään tarkastuslautakunnalle, joka valvoo ilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuuston tiedoksi. Tarkastuslautakunta voi tarvittaessa kehottaa ilmoitusvelvollista tekemään uuden ilmoituksen tai täydentämään jo tehtyä ilmoitusta.

Hallintosäännön 9. luvussa "ulkoinen valvonta" 65 §:ssä on määritelty tarkastuslautakunnan tehtävät:

Sen lisäksi mitä kuntalain 121 §:ssä säädetään, tarkastuslautakunnan on:

- 1) seurattava tilintarkastajan tarkastussuunnitelman toteutumista sekä muutoinkin seurattava tilintarkastajan tehtävien suorittamista ja tehtävä tarpeen mukaan esityksiä tilintarkastuksen kehittämiseksi.
- 2) huolehdittava, että tilintarkastusta varten on tarpeelliset voimavarat, jotka mahdollistavat tilintarkastuksen suorittamisen julkishallinnon hyvän tilintarkastustavan edellyttämässä laajuudessa, sekä
- 3) tehtävä aloitteita ja esityksiä tarkastuslautakunnan, tilintarkastajan ja sisäisen tarkastuksen tehtävien yhteensovittamisesta mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.

Esteellisyydet on huomioitu tarkastuslautakunnan arviointityössä.

1.2 Tarkastuslautakunnan kokoonpano ja työohjelma 2023

Hallintosäännön 2 luvun 7 §:n mukaan tarkastuslautakunnassa on neljä jäsentä ja yhtä monta varajäsentä. Puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tulee olla valtuutettuja ja varsinaiset jäsenet voivat olla joko valtuutettuja tai varavaltuutettuja.

Kunnanvaltuusto valitsi kokouksessaan 25.8.2021 § 21 toimikaudekseen tarkastuslautakunnan jäsenet ja heille henkilökohtaiset varajäsenet:

varsinainen jäsen

Heikki Väyrynen, puheenjohtaja
Toivo Moilanen, varapuheenjohtaja
Marjo Jankkila
Virva Suorsa

varajäsen

Jorma Heikkinen
Kalle Sarsila
Anna Heikkinen
Tellervo Seppänen

Kunnanvaltuuston valitsemana tilintarkastusyhteisönä toimii BDO Auditor Oy, vastuullisena tilin-tarkastajana JHT Tuomas Peltoperä

Tarkastuslautakunta hyväksyi vuoden 2023 työohjelman kokouksessaan 2.11.2023. Tarkastuslau-takunnan työohjelmaa toteutettiin arviointityössä seuraavasti:

Kokousaika	Arviointikohde	Kutsuttavat
2.11.2023	Tilikauden 2023 arvioinnin työohjelma Kunnan toiminnan ja talouden yleiskatsaus Tilintarkastajan työohjelman esittely Sidonnaisuusilmoitukset	<i>Haastattelut:</i> Pormestari/hallintojohtaja Tilintarkastaja
13.12.2023	Sidonnaisuusilmoitukset (mikäli uusia) Tarkastuslautakunnan talousarvio 2024 Sivistyslautakunnan alainen toiminta (lukio-opetus, kirjasto- ja kulttuuri sekä yleinen ajan-kohtaiskatsaus) Kunnanhallituksen antaman arviointikerto-musta koskevan vastineen käsittely	<i>Haastattelut:</i> Sivistysjohtaja
8.2.2024	Tekninen toimi (kunnallistekniikka ja liikunta-alueet sekä yleinen ajankohtaiskatsaus) Honkainfra Oy	<i>Haastattelut:</i> Tekninen johtaja
3.4.2024	Pormestarin/hallintojohtajan yleiskuulemi-nen/ajankohtaiset asiat (talous ja tasapaino, konserniohjaus ja -valvonta, sisäinen valvonta ja riskienhallinta, henkilöstö, investoinnit) Tilinpäätöksen 2023 esittely ja toiminnallisten tavoitteiden läpikäynti suhteessa strategi-aan/talousarvioon Arviointikertomuksen valmistelun käynnistämi-nen	<i>Haastattelut:</i> Pormestari/ hallintojohtaja Pormestari/ hallintojohtaja
15.5.2024	Tilintarkastajan raportointi Tilintarkastuskertomuksen käsittely Arviointikertomuksen hyväksyminen ja esityk-set valtuustolle	Tilintarkastaja Tilintarkastaja

Arvioinnin painopistealueina olivat strategiset tavoitteet, konserniohjaus ja sisäinen valvonta sekä ris-kienhallinta, sivistysala (lukio-opetus, kirjasto ja kulttuuri) ja tekninen toimi (kunnallistekniikka ja liikunta-alueet) sekä henkilöstö, investoinnit ja konserniyhtiöistä Honkainfra Oy. Arvioinnin tietolähteinä tarkas-tuslautakunta on käyttänyt vuoden 2023 talousarviota ja tilinpäätöstä sekä toimintakertomusta, toimie-linten pöytäkirjoja liitteineen, kirjallista kuulemisaineistoa sekä ohjeita ja sääntöjä.

2 VUODEN 2022 ARVIOINTIKERTOMUKSEN KÄSITTELY

Valtuusto käsitteli vuoden 2022 arviointikertomuksen kokouksessaan 20.6.2023 § 10 ja on edellyttänyt kunnanhallitukselta, että arviointikertomuksessa esitetyistä havainnoista ja suosituksista annetaan vastaukset syksyllä 2023 ennen talousarviokäsittelyä. Valtuusto merkitsi kunnanhallituksen antaman lausunnon toimenpiteistä tiedoksi kokouksessaan 15.11.2023 § 22.

Sivistyslautakunta on käsitellyt arviointikertomuksen 19.09.2023 § 65 ja merkinnyt arviointikertomuksen huomiot tiedoksi ja lisää vaikuttavuuden ja laadun arviointia jatkossa. Myös tekninen lautakunta on käynyt keskustelua arviointikertomuksesta vuodelta 2022 kokouksessaan 26.9.2023 § 65 ja lautakunta merkitsi arviointikertomuksen huomiot tiedoksi sekä päätti parantaa talouden seurantaa jatkossa.

Kunnanhallituksen lausunnossa todetaan, että vuoden 2023 talousarvion valmistelussa on kiinnitetty erityistä huomiota siihen, että talousarviovuodelle on määritetty paitsi konkreettiset toimenpiteet ja myös mahdollisimman hyvät mittarit, joilla tavoitteen toteutumista voidaan tarkastella suhteessa talousarviovuoden lopun ja strategiakauden lopun tavoitetilään. Elinkeinopalveluiden osalta kunnanhallitus toteaa, että elinkeinopalveluihin on ollut budjetoituna projekteja, joiden toteutuminen ei ole tapahtunut vuonna 2022, tämän lisäksi osa toteutuneiden projektien maksatuksista on toteutunut seuraavan vuoden puolella. Näin ollen toimintakate on alittunut merkittävästi talousarviossa arvioidusta. Lisäksi kunnanhallituksen lausunnossa todetaan, että sivistystoimiala kiinnittää jatkossa huomiota vaikuttavuuden ja laadun arviointiin. Riskikartoitus on tehty vuosittain ja sen pohjalta on päätetty tarvittavista toimenpiteistä.

3 TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

3.1 Talousarvion sitovuus ja tavoitteiden toteutuminen

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä siirtyi kunnilta hyvinvointialueille, jotka aloittivat toimintansa 1.1.2023. Puolangan kunta ulkoisti sosiaali- ja terveystaloterveystalo Kuntaturva Oy:lle kokonaisulkoistuksena vuonna 2022. Kunta vastasi viranomaispäätöksiä edellyttävistä tehtävistä. Palvelusopimus on voimassa 31.12.2027 saakka optio mukaan lukien. Sopimus siirtyy Kainuun hyvinvointialueelle 1.1.2023 alkaen. Kunnan jäsenosuus Kainuun sote-kuntayhtymässä eli kunnan taseeseen merkitty hankintameno poistui kunnan taseesta ja kunnan peruspääomaa alennettiin vastaavalla määrällä vuonna 2023.

Kunnan asukasmäärä laski 24 henkilöllä vuodesta 2022. Vuoden 2023 asukasmäärä oli 2359 henkilöä. Puolangan työllisyysaste oli vuoden 2023 aikana keskimäärin 18 %.

Talousarvion sitovuus:

- *käyttötalousosa*; tulosalueittain netto=toimintakate,
- *investointiosa*; investointien pääkohdat,
- *tuloslaskelmaosa*; talousarvion mukaisesti valtionosuudet, verotulot sekä rahoitustuotot ja -kulut (tätä sitovuustasoa ei ole määritetty valtuustossa, mutta on raportoitu tilinpäätöksessä).

Käyttötalouden osan sitovat taloudelliset tavoitteet toteutuivat tulosalueittain (toimintakate) vuonna 2023 seuraavasti:

Käyttötalousosa	TP 2022	TA 2023	TP 2023	Poikkeama	Toteutuma %
Vaalit	6 146	12 126	11 192	-934	92,3
Tarkastustoiminta	19 657	19 699	18 200	-1 499	92,4
Hallinto- ja elinvoima-asiat	1 392 793	1 855 406	2 556 567	701 161	137,8
Sosiaali- ja terveystaloterveystalot	15 425 017				
Sivistystoimiala	4 213 592	4 743 766	4 623 207	-120 559	97,5
Tekninen toimiala	1 861 288	928 817	881 616	47 201	94,9

Valtuusto päätti vuoden 2023 talousarviosta 21.12.2022 § 44. Lisämäärärahoja ei anottu vuonna 2023. Talousarvion ylityksiin ei haettu ylitysoikeutta tai lisämäärärahaa.

Vuosien 2022 ja 2023 tilinpäätökset eivät ole sote-palvelutuotannon siirrosta johtuen kaikilta osin vertailukelpoisia. Käyttötalouden toimintatuotot olivat 3,6 milj. euroa (101 %) ja toiminta kuluiksi muodostui 11,7 milj. euroa, joka ylittää talousarvion 0,56 milj. euroalla (105 %). Huomattava toimintamonojen ylitys toteutui hallinto- ja elinvoimapalveluiden yhteistoiminta kustannuspaikan muissa toimintakuluissa noin 0,78 milj. euroa. Merkittävää ylitystä selittää aiempiin sosiaali- ja terveyspalveluihin kohdistuneet kertaluontoiset kulut.

Kokonaisuudessaan talousarvioraami ylittyi 558.000 eurolla ja toimintakatteeksi muodostui -8,1 milj. euroa. Merkittävin toimintakateen vajeen kasvu vuoteen 2022 verrattuna toteutui sivistystoimialalla 410.000 euroa. Sivistystoimialan toimintakate alittui 120.000 eurolla. Vastaavasti teknisen toimialan toimintakate alittui 47.000 eurolla. Toimintatuotot kattoivat toimintakuluista 31 % (20 % vuonna 2022).

Tuloslaskelmaosan sitovat taloudelliset tavoitteet toteutuivat rahoituserittäin vuonna 2023 seuraavasti:

Tuloslaskelmaosa	TP 2022	TA 2023	TP 2023	Poikkeama	Toteutuma %
Verotulot	9 717 838	5 338 847	5 123 330	-215 517	96,0
Valtionosuudet	15 380 784	3 710 027	4 000 922	290 895	107,8
Korkotulot					
Muut rahoitustulot	16 440		7 000	7 000	
Korkomenot	-69 434	-64 376	-65 000	-624	101,0
Muut korkomenot	-20 124	-10 100	-10 000	100	99,0

Verotulot eivät toteutuneet aivan suunnitellun mukaisesti ja verotulojen muutos vuoteen 2022 oli -52,7 %. Vuoden 2023 talousarviossa verotuloiksi arvioitiin 5,3 milj. euroa. Verokertymä oli yhteensä 5,1 milj. euroa, josta kunnan tuloveron osuus on 3,1 milj. euroa, kiinteistöveron osuus 0,8 milj. euroa ja yhteisöverotuoton osuus 1,2 milj. euroa. Merkittävin poikkeama toteutui osuus yhteisöveron tuotossa, jossa talousarvio alittui 189.000 eurolla.

Kaikkien kuntien tuloveroprosenttia leikattiin 12,64 prosenttiyksiköllä vuodelle 2023 osana 1.1.2023 aloittaneiden hyvinvointialueiden rahoitusta. Näin ollen Puolangan kunnan tuloveroprosentti oli 8,86 % (21,2 % vuodesta 2017 alkaen), koska tuloveroprosenttia ei ollut lupa korottaa vuodelle 2023. Kiinteistöveroprosentit olivat seuraavat: yleinen 0,93, vakituisten asuntojen vero 0,55, muiden kuin vakituisten asuntojen vero 1,1 ja voimalaitosvero 3,1.

Valtionosuuksia tilitettiin vuonna 2022 yhteensä 15,4 milj. euroa, kun tilitys vuonna 2023 oli 4,0 milj. euroa. Talousarviossa varauduttiin 3,7 milj. euroon. Valtionosuustilityksen muutos vuodesta 2022 oli -74 %. Valtionosuuskertymä oli 0,29 milj. euroa arvioitua suurempi. Vuosikate kattoi poistot 100 %. Vuosikatetta kertyi asukasta kohden 413 euroa (884 euroa/asukas v. 2022).

Lainoja lyhennettiin 831.296 euroa. Rahavarat vähenivät vuoden 2023 aikana 103.000 euroa ja rahavarat olivat 31.12.2023 yhteensä 3.731.354 euroa.

Kuntakonsernin ylijäämäksi kertyi 58.400 euroa, kun vuoden 2022 ylijäämä oli 1,9 milj. euroa. Vuosikatetta kertyi 594 euroa/asukas (1401 euroa/asukas vuonna 2022). Vuosikate kattoi poistot. Rahoituslaskelman toiminnan ja investointien rahavirran kertymä on positiivinen ja lainanhoitokate on hyvää tasoa (2,3). Taseen kumulatiivinen ylijäämä on 5,0 milj. euroa ja lainakanta 7,5 milj. euroa. Konsernin lainat ja vuokravastuut ovat 3.973 euroa/asukas. Suhteellinen velkaantuneisuus on heikentynyt merkittävästi (72 %) verorahoitusrakenteessa tapahtuneen muutoksen vuoksi.

Rahoitusosa toteutui rahoituserittäin vuonna 2023 seuraavasti:

Rahoitusosa	TP 2022	TA 2023	TP 2023	Poikkeama	Toteutuma%
Antolainasaamisten lisäykset					
Antolainasaamisten vähennykset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys					
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-706 296				
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-1 000 000	831 296	-831 296		
Oman pääoman muutokset					
Muu maksuvalmiuden muutokset	565 493	428 276	-833 058	404 782	

Rahoituslaskelman toiminnan rahavirta oli 0,96 milj. euroa ja talousarvio alittui 0,45 milj. eurolla. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä viideltä viime vuodelta (1000 euroa) oli 3,5 milj. euroa (1,56 milj. euroa v. 2022). Lainanhoitokate on 2,9 (7,3 vuonna 2022) eli hyvää tasoa.

Investointimenot olivat yhteensä 0,4 milj. euroa brutto. Investointeihin kohdistui avustuksia 0,9 milj. euroa. Nettoinvestointitulot olivat yhteensä 0,6 milj. euroa.

Pitkäaikaisia lainoja ei kertomusvuonna nostettu. Lyhytaikaisia lainoja lyhennettiin 0,83 milj. euroa. Kassan riittävyys on 109 pv (44 pv v.2022).

Investointiosan sitovat taloudelliset tavoitteet toteutuivat kohteittain vuonna 2023 seuraavasti:

Investointiosa	Määräraha (netto)	Toteuma	Poikkeama
Auhon puhdistamon rakentaminen	50 000		50 000
Vesi ja/tai viemäriverkon rakentaminen	50 000	54 963	-4 963
Kaukolämpöverkon saneeraus	100 000	122 022	-22 022
Kunnanvirasto	20 000	47 354	-27 354
Alakoulun ilmanvaihto	50 000		50 000
Biokaasulaitos	20 000	-761 128	-741 128
Maastopyöräreitti	-9 090	-81 262	-72 172
Liikunnallinen piha	100 000	90 464	9 536
Kiinteistöjen hankinta	150 000		150 000
Kiinteistöjen myynti	-50 000	10 000	-40 000
Urheilukenttä	20 000		20 000
Teknisen kalustohankinnat	20 000	19 467	533

Investointien bruttomenot olivat 418.533 euroa ja investointitulot 906.028 euroa. Menot alittivat talousarvio 401.000 eurolla ja vastaavasti tulot ylittyivät 657.000 eurolla. Investointiavusta saatiin biokaasulaitokseen 761.000 euroa ja maastopyöräreitteihin 133.000 euroa.

Kunnallistekniikan investoinnit toteutuivat ja talousarviosta käytettiin 88,5 %. Talousarviossa varauduttiin 200.000 euron investointimenoihin, mutta määrärahasta käytettiin 177.000 euroa.

Kiinteistöinvestoinnit eivät toteutuneet suunnitellun mukaisesti, kun biokaasulaitoksen avustus tilitettiin vuonna 2023. Avustusta tilitettiin 0.76 milj. euroa. Biokaasulaitos valmistui vuonna 2022. Biokaasulaitokselle budjetoiduista kuluista 100.000 euroa toteutui 12.100 euroa.

Kaavateiden peruskorjauksia ei toteutettu vuonna 2023. Maastopyöräreittien rakentamiseen myönnettyä avustusta tilitettiin arvioitua enemmän. Avustusta saatiin 132.800 euroa, kun talousarviossa varauduttiin 114.700 euroon. Investointimenoja kertyi 51.500 euroa.

Kiinteistöjen hankinta ei toteutunut. Talousarviossa varauduttiin 150.000 euron hankintoihin. Kiinteistöjä myytiin 10.000 eurolla, kun varauduttiin 50.000 euron myyntituloihin.

Tarkastuslautakunta toteaa, että valtuuston asettamat sitovat taloudelliset tavoitteet toteutuivat kokonaisuutena suunnitellusti. Verotuloja kertyi 215.000 euroa suunniteltua vähemmän ja valtionosuuksia 291.000 euroa suunniteltua enemmän.

3.2 Toiminnallisten tavoitteiden/talousarvion toteutuminen

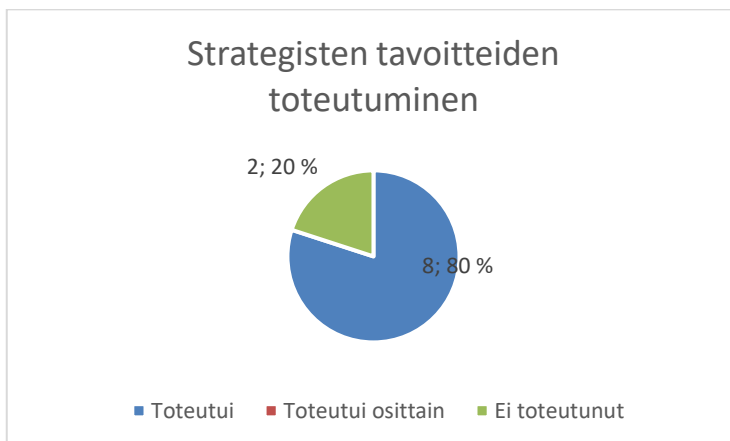
3.2.1 Kuntastrategiasta johdettujen tavoitteet

Valtuusto hyväksyi kunnan uuden strategian vuosille 2022–2025 kokouksessaan 21.6.2022 § 62. Tilinpäätöksessä hallitus on antanut selvitykset kunnan strategisten tavoitteiden toteutumisesta. Strategian viisi kärkitavoitetta ovat seuraavat:

1. Olet lämpimästi tervetullut Puolangalle asumaan
2. Puolangan sotepalvelut ovat vailla vertaansa
3. Puolangan vihreää kultaa ovat bio- ja kiertotalous sekä maa- ja metsätalous
4. Uusi päiväkotikoti, laadukas yksilöllinen opetus ja pieni lukio kasvattavat tulevaisuuden tekijöitä
5. Uudet liikuntapaikat ja Paljakka ovat kunnan vetovoimatekijöitä.

Tavoitteiden toteutuminen

- 1) *Olet lämpimästi tervetullut Puolangalle asumaan*

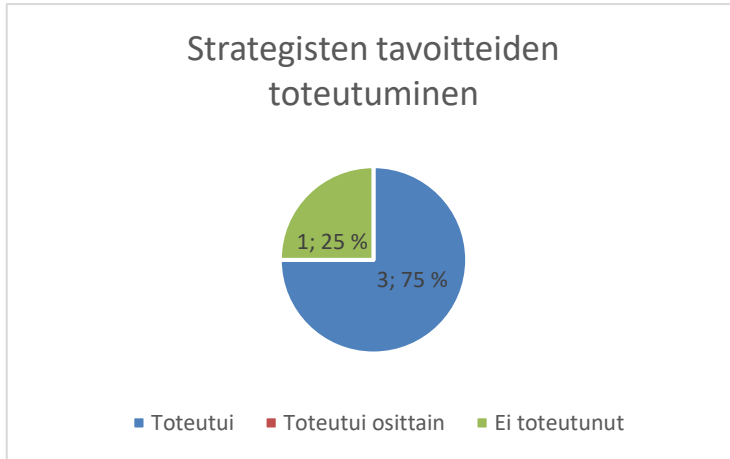


Tavoitteet, jotka eivät toteutuneet

Monipaikkaisuuden edistäminen

Tulos: Ei toteutunut Paikkakunnalla on ollut liittymätietojen perusteella keskimäärin enemmän väestöä kuin vertailuajankohtana (2887, vuonna 2022; 3246)

Tulos: Ei toteutunut. Myytyjen tonttien määrä Tontteja myytiin 1 kpl, kun tavoite oli 10 kpl.

2) *Kunnan sotepalvelut ovat vertaansa vailla*Tavoitteet, jotka eivät toteutuneet*Puolangalla huolehditaan terveyden edistämisestä ja ennaltaehkäisevästä toiminnasta*

Tulos: Tavoite ei toteutunut: Hyvinvointikertomusta ei laadittu.

3) *Bio- ja kiertotalous sekä alkutuotanto tuovat uusiutuvaa energiaa ja tulevaisuuden turvaa kunnalle*Tavoitteet, jotka eivät toteutuneet*Bio- ja kiertotalouden toiminta vakiintuu ja kasvaa*

Tulos: Tavoite ei toteutunut. Toimitussopimuksia ei tehty.

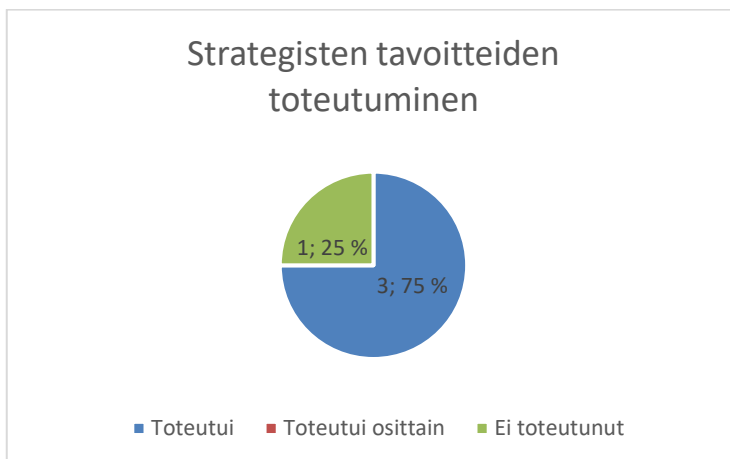
Tulos: Tavoite ei toteutunut. Biokaasuraaka-aineita ei käsitelty 2000 tn ja kaasuntuotanto on vähintään 1,5 GWh.

Vähintään yksi uusi toimija mukana biokaasuliiketoiminnassa tai sen ympärille syntyneessä muussa bioliiketoiminnassa

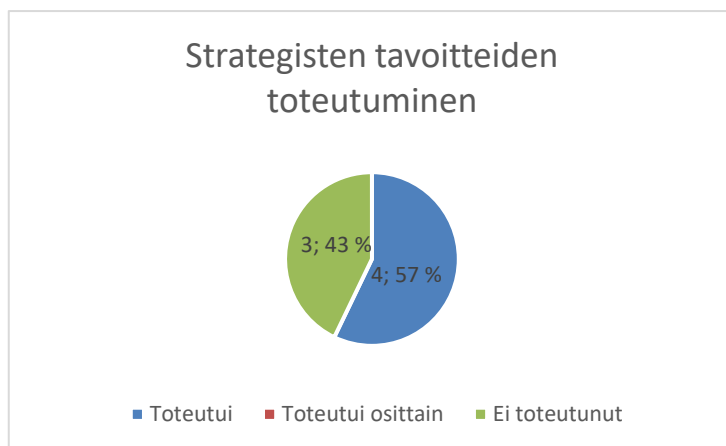
Tulos: Tavoite ei toteutunut. Ei yhtään uutta toimijaa mukana bioliiketoiminnassa.

Hallittu tuulivoimarakentaminen alkaa

Tulos: Ei toteutunut. Kunnan ensimmäinen tuulivoimapuiston kaavaa ei hyväksytty.

4) *Uusi päiväkotij ja pieni lukio kasvattavat tulevaisuuden tekijöitä*Tavoitteet, jotka eivät toteutuneet*Lukiokoulutus jatkuu Puolangalla*

Tulos: Tavoite ei toteutunut. Lukiossa aloitti 7 opiskelijaa (tavoite vähintään 10).

5) *Uudet liikuntapaikat ja Paljakka ovat kunnan vetovoimatekijöitä*Tavoitteet, jotka eivät toteutuneet*Paljakan matkailu kehitty myönteisesti*

Tulos: Tavoite ei toteutunut. Vuodepaikkojen määrä on noussut vähintään 5 % vuoden 2021 tasosta.

Uusi liikuntahalli ja Honka Areena ovat kovassa käytössä

Tulos: Tavoite ei toteutunut. Markkinointitoimenpiteen selvitystä ei tehty.

Tulos: Tavoite ei toteutunut. Liikuntahallin ja katetun jään käyttäjämäärien seuranta ei järjestetty vuoden 2023 alusta alkaen.

Tarkastuslautakunta toteaa, että strategiasta johdetut tavoitteet ja toimenpiteet toteutuivat osittain. Tarkastuslautakunta esittää tavoiteasetannan ja toteutumisen mittareiden kehittämistä numeerisesti mitattavaan suuntaan. Osaan tavoitteista on asetettu mittari, mutta mittarin tavoitearvoa ei ole kaikilta osin määritetty. Toimenpiteiden tarkoituksena on lisätä vaikuttavuutta. Tavoitteiden toteutumisen vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta tulisi myös mitata.

3.2.2 Käyttötalousosan toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Hallinto- ja elinvoimapalvelut

Hallinto- ja elinvoimapalveluiden toimintakatetavoite oli 1,86 milj. euroa ylittyi 0,7 milj. eurolla. Palvelualueista kunnanhallitus (12.600 euroa) ja yhteistoiminta (0,78 milj. euroa) ylittivät talousarvion. Yhteistoiminta -kustannuspaikan ylitystä selittää aiempiin sote-palveluihin liittyvät kustannukset. Muiden palvelualueiden talousarviot alittuivat. Elinkeinopalveluiden talousarvio alittui euromäärisesti eniten (50.000 euroa). Vuoden 2023 työmarkkinatukimaksu oli 197.000 euroa, missä kasvua edelliseen vuoteen verrattuna 24 %.

Kunta osallistui TE-palveluiden uudistamisen valmistelutyöhön ja hyväksyi perustetun uuden Kainuukoillismaa työllisyysalueen yhteistoimintasopimuksen. Uuden työllisyysalueen vastuukuntana toimii Kajaanin kaupunki.

Honkavaaran biokeskusalueelle rakennetaan terminaali palvelemaan energiapuun varastointia ja käsittelyä varten, mikä vahvistaa metsätalouden elinvoimaa alueella. Energiapuuterminaalin toteuttamiseen myönnettiin investointitukea n. 2,1 milj. euroa. Hankkeen suunnittelu alkoi vuoden 2023 lopulla ja sen arvioidaan valmistuvan vuoden 2024 loppuun mennessä.

Tarkastuslautakunta toteaa, että toimintakate on ylittynyt merkittävästi hallinto- ja elinkeinopalveluissa aikaisempien sote-palvelukulujen vuoksi. Toimintakertomuksessa ei ole annettu selkoa kulujen aiheutumisperusteista. Tarkastuslautakunta suosittaa antamaan selonteon olennaisten poikkeamien syistä. Tarkastuslautakunta esittää huolensa työmarkkinatuen kuntaosuuden maksun merkittävästä kasvusta.

Sivistystoimiala

Toimintakertomuksessa on esitetty tilikauden toimintakuvaus laajasti toimintayksiköittäin. Esityksestä saa hyvän kuvan toimialasta. Tavoitteiden toteutumista kuvaavien mittareiden lisäksi toiminnan toteutumisen vaikuttavuuden ja laadun arviointia voisi lisätä.

Sivistystoimialalle on asetettu strategiasta johdetut toiminnalliset/laadulliset tavoitteet. Tavoitteita oli asetettu kaikkiaan yhdeksän, joista kuusi saavutti tavoitteen tai ylitti sen. Kahdelle tavoitteelle ei ollut asetettu mittaria. Merkittävimpiä tavoitteiden saavutuksia olivat mm. jokainen peruskoulun 9. luokkalainen sai päättötodistuksen sekä jatkokoulutuspaikan ja kansalaisopistossa opiskelijoita >350. Varhaiskasvatuksen asiakastytyväisyys tavoite 4 (asteikolla 1–5) toteutui, kun tulos oli 4. Edellisenä vuonna asiakastytyväisyys oli 3,8. Tavoitteista yksi ei saavuttanut asetettua mittaria ja kahdelle tavoitteesta ei ollut mittarissa määrällistä tavoitetta.

Varhaiskasvatuksen piirissä oli syksyllä 2023 yhteensä 38 ja esiopetuksessa 15 lasta. Varhaiskasvatuksen toimintakatetavoite 1,0 milj. euroa alittui 61.000 eurolla. Lasten kotihoidontuen kuntalisää maksettiin 32.000 euroa.

Perusopetuksen oppilasmäärä oli syksyllä 2022 yhteensä 165 oppilasta (145 v. 2022). Oppilasmäärä on laskussa. Perusopetuksen toimintakatetavoite 2,49 milj. euroa alittui 54.000 eurolla.

Toimintakertomuksesta ilmenee, että Puolankajärven koulu on hakenut erityisavusta kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön kehittämiseksi ja vahvistamiseksi. Koulunuorisotyö on yksi keino ehkäistä koulukiusaamista. Kiusaamisen vastaiseen toimintaan ja työrauhan löytymiseen panostetaan koulunuorisotyön lisäksi mm. ryhmäytymisellä, yhteisen välituntitoiminnan kautta sekä lisäämällä oppilaiden osallisuutta päätöksen tekoon. Tässä työssä mukana on tukioppilas- ja oppilaskunta. Puolankajärven koulu on mukana Kajaanin hallinnoimassa Suomen harrastamisen mallin kerhohankkeessa, jolla pyritään takaamaan jokaiselle lapselle ja nuorelle yksi mieleinen maksuton harrastus koulupäivän jälkeen.

Lukiokoulutuksen oppilasmäärä oli 24 (29 v. 2022). Lukion vetovoimaisuuden kehittämiseksi opiskelu Puolangan lukiossa on ollut 1.8.2019 alkaen maksutonta. Elokuussa opiskelunsa Puolangan lukiossa aloitti seitsemän opiskelijaa. Vähenevä opiskelijamäärä vaikuttaa lukioon siten, että opettavat kurssit vähenevät tai opiskelija joutuu opiskelemaan sen itsenäisesti. Syventävien kurssien opiskelijamäärän jäädessä Puolangan lukiossa alle kolmen opiskelijan, opetus järjestetään Paltamosta tai Suomussalmelta tai Puolangan lukiosta lähetetään opetus näihin lukioihin. Näistä kursseista sovitaan kevään suunnittelukokouksessa ja tarkennetaan koeviikon aikana ennen uuden jakson alettua. Valtionosuuden yksikköhinta vuonna 2023 oli 14.857 euroa ja oppilaskohmainen kustannus (netto) oli 18.900 euroa. Lukiokoulutuksen toimintakatetavoite 463.000 euroa ylittyi 9.100 eurolla.

Kansalaisopiston 56. toimintavuosi käynnistyi syksyllä 2023. Opintoseteliavustusta myönnettiin 121 henkilölle. Kevätnäyttely toteutettiin Monitoimitalolla ja lisäksi sähköisenä näyttelyinä. Kansalaisopiston toimintakatetavoite 137.000 euroa alittui 13.000 eurolla. Kansalaisopistossa opiskeli vuonna 2023 yhteensä 371 opiskelijaa ja toteutunut tuntimäärä oli 3.868, kun valtionosuustuntimäärä oli 2681 tuntia.

Nuorisotyön asiakaskäyntejä toteutui 4500 (2851 v. 2022, 1044 v. 2021, 1343 v. 2020 ja 5000 v. 2019). Toimintakatetavoite 136.595 euroa alittui 13.000 eurolla. Liikuntatoimen toimintakatetavoite alittui 40.000 eurolla ja kirjastotoimessa alittui 5.000 eurolla. Kulttuuritoimessa toimintakatetavoite ylittyi 4.000 eurolla.

Tarkastuslautakunta toteaa, että sivistystoimialan toiminnalliset tavoitteet toteutuivat pääosin ja toimintakatetavoite 4,7 milj. euroa alittui, kun toteutuma oli 97,5 %. Toimintatuotot toteutuivat suunnitellusti. Tarkastuslautakunta toteaa, että toiminnan raportointi on kattava ja toiminnallisia tavoitteita mitataan määrällisin mittarein. Toiminnan arviointia suositellaan tehtäväksi myös tuloksellisuuden ja palvelun laadun osalta.

Tekninen toimiala

Toimintakertomuksessa on esitetty tilikauden toimintakuvaus toimintayksiköittäin. Esityksestä saa hyvän kuvan toimialasta.

Tekninen toimiala on asettanut strategiasta johdetut toiminnalliset/laadulliset tavoitteet vuodelle 2023. Valokuidun tarvekartoitus ja rakentaminen suunnittelu toteutui taajamassa. Tuulivoimapuitokaavoituksia on vireillä kaikkiaan seitsemän hankkeen osalta.

Teknisen toimialan toimintakatteen vaje 0,9 milj. euroa alittui 44.000 eurolla. Toimintatuotot ylittivät talousarvion 105.000 eurolla. Toimintakulut ylittivät talousarvion 58.000 eurolla.

Teknisten palveluiden hallinnon tavoitteena oli vuonna 2023 henkilöstön kouluttaminen. Teknisten palveluiden hallinnon toimintakatetavoite ei toteutunut vaan ylittyi 63.000 eurolla.

Lupa ja valvonta palveluissa lupavalvonnan henkilöstöä koulutettiin. Etäkoulutuksiin osallistuttiin kolme kertaa. Osoiterekisterin päivitys valmistui. Kunta oli mukana pienten kuntien paikkatietohankkeessa, jonka yhteydessä päivitettiin kaava-aineisto KuntaNet järjestelmään. Toimintakatteen vaje ylitti talousarvion 9.000 eurolla.

Liikenneväylät ja yleiset alueet palveluiden toimintakatteeksi asetettiin 393.000 euroa, kun toteutuma oli 407.000 euroa, mikä on vuoden 2022 tasoa. Rantaraitin kunnostamista jatkettiin hankkeessa, jossa toteutettiin Saharantaan pukukoppi ja grillikota. Ohitustien kevyen liikenteen väylä ei toteutunut. Urheilukentän perusrakennuksen suunnittelu toteutui. Skeittirata on budjetoitu vuodelle 2025. Liikunnallinen piha on käyttökunnossa, mutta viimeistely jäi keväälle 2024. Kunnan puistoalueiden raivaaminen toteutettiin suurimmalla osalla keskustan aluetta. Liikenneväylien ylläpito alitti talousarvion 6.000 eurolla.

Tilapalvelun toimintakatetavoite 569.000 euroa toteutui lähes suunnitellusti, kun toimintakate oli 564.000 euroa. Smartview kiinteistöjen ylläpitojärjestelmään siirrettiin kaikki kiinteistötiedot ja järjestelmä saatiin käyttövalmiiksi. Vuokra- ja palvelusopimukset on päivitetty ja pääosin siirretty Cloudia järjestelmään. Siivouspalvelujen toimintakatteen vaje -95.000 euroa kasvoi 103.000 eurolla.

Vesi- ja lämpölaitoksen toimintakatetavoite -0,74 milj. euroa alittui 146.000 eurolla. Vesi- ja viemärlaitoksen tilikauden tulos on 91.000 euroa, kun vuoden 2022 tulos oli 55.000 euroa. Vuoden 2021 tilinpäätös oli voitollinen 96.000 euroa, 2020 tilinpäätös oli -3.600 euroa tappiollinen ja vuoden 2019 tappio oli -90.000 euroa. Vesi- ja viemärlaitoksen kirjanpito on asianmukaisesti eriytetty. Lämpölaitoksen tulos osoitti tappiota -0,47 milj. euroa ja vuoden 2022 tulos oli myös tappiollinen -0,36 milj. euroa samoin kuin vuosi 2021 tappiollinen -0,4 milj. euroa. Vuosien 2020 ja 2019 tulokset olivat voitollisia.

Maa- ja metsätilojen toimintakatetavoite 102.000 euroa toteutui 50.000 suunniteltua paremmin. Toimintakuluja kertyi noin 36.000 euroa arvioitua vähemmän. Kunnan metsätalouden kestävän hakuu suunnitelman mukainen tuottotavoite saavutettiin ja toteuma oli 184.000 euroa. Kunnan varikon toimintakatetavoite 64.000 euroa alittui 35.000 eurolla.

Tarkastuslautakunta toteaa, että teknisen toimialan toiminnalliset tavoitteet saavutettiin. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että toiminnan suunnitelmallista kehittämistä ja kaavoitukseen panostetaan. Kiinteistöjen ylläpitojärjestelmä otettiin käyttöön ja vuokra- ja palvelusopimuksen päivitettiin sekä siirrettiin pääosin Cloudia-järjestelmään. Toimintakate alitti talousarviossa asetetun raamin 48.000 eurolla.

4 KUNNAN SISÄINEN VALVONTA JA RISKIENHALLINTA

Kunnanhallituksen on toimintakertomuksessa tehtävä selkoa, miten sisäinen valvonta ja siihen sisältyvä riskienhallinta on kunnassa järjestetty. Puolangan kunnassa on hyväksytty vuonna 2019 sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistus. Toimialojen riskeistä ja niiden hallinnasta raportoidaan toimintakertomuksessa.

Kunnan taloudellinen tilanne on vakaa ja uutta lainaa ei nostettu vuonna 2023. Vuodesta 2024 alkaen talouden liikkumavara pienenee kaikissa kunnissa tulorahoituksen pienentyessä hyvinvointialueuudistuksen seurauksena. Investoinnit on arvioitava tarkkaan väestörakenteen kehityksen, toiminnallisten tarpeiden sekä talouden kantokyvyn näkökulmasta. Investointeja on kuitenkin tehtävä myös kunnan elinvoiman ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi. Investointien rahoitukseen on vuonna 2024 tarve ottaa lainaa. Samaan aikaan käyttötalouden menojen hallinta on tärkeää. Rahoitusriski on kunnan velkaantumisaste ja korkotason nousu. Riskiin on varauduttu siten, että 80 % lainoista on kiinteäkorkoisia.

Taloudellisen riskin lisäksi kunnassa on tunnistettu henkilöstö- ja tietojärjestelmiin liittyvät riskit. Ohuessa organisaatiossa avainhenkilöriski on merkittävä. Avainhenkilöriskiin on varauduttu tiedon jakamisella useammalle henkilölle sekä nimeämällä varahenkilö. Tietojärjestelmien toimintahäiriöt ja mahdolliset väärinkäytökset muodostavat riskin, johon on varauduttu asianmukaisin toimenpitein. Tietosuojasetuksen vaatimat toimenpiteet on toteutettu.

Vastuualueet raportoivat talousarviossa annettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta sekä muista oleellisista havainnoista osavuositarkastuksissa sekä tilinpäätöksessä ja toimintakertomuksessa.

Puolangan kunnalla on Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän kanssa kesken eräinen eläkevastuumaksuihin liittyvä riita-asia, joka koskee Kainuun sairaanhoitopiirin ja sitä edeltävien kuntayhtymien ennen vuotta 2005 kertyneitä eläkemenoperusteisia maksuja. Asiaan liittyviin taloudellisiin vaikutuksiin on varauduttu ja asia on Pohjois-Suomen hallinto-oikeuden käsittelyssä.

Vakuutus sopimukset on kilpailutettu ja käydään läpi vuosittain kunnan vakuutusmeklarin kanssa. Kunnan vahinkoriskit koostuvat kiinteistöihin kohdistuvista vahinkotapahtumista sekä henkilöstön, oppilaiden tai asiakkaiden tapaturmista. Riskeihin on varauduttu pitämällä vakuutukset, turvallisuuteen liittyvät ohjeet ja tarkastukset ajan tasalla.

Riskiarviota tulee tehdä säännöllisesti kaikilla toimialoilla ja määritellä niiden todennäköisyys, vaikutukset sekä toimenpiteet riskien minimoimiseksi.

Toimintakertomuksessa on tehty selkoa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä. Kunnalla on kattava vakuutus turva vahinkoriskien realisoitumisen varalta. Kunnan vakuutukset ovat Pohjolassa ja vakuutusmeklari Novum Oy:stä. Kunnan työntekijöiden ryhmähenkivakuutus on Kevassa. Yhteenvetona todettiin, että kunnanhallituksella ei ole tiedossa omaisuuden hankinnan, luovutuksen tai hoidon valvonnan osalta laiminlyöntejä. Kunnanhallitus seuraa lautakuntien työskentelyä pöytäkirjojen välityksellä. Pormestarin ja hallintojohtajan viranhaltijapäätökset ovat nähtävillä kunnanhallituksessa, sivistystoimialan viranhaltijapäätökset sivistyslautakunnassa sekä teknisen toimialan viranhaltijapäätökset teknisessä lautakunnassa.

Tarkastuslautakunta toteaa, että sisäisen valvonta ja riskienhallinta on toteutettu riittävässä laajuudessa. Tarkastuslautakunta ehdottaa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen päivittämistä vastaamaan toimintaympäristössä tapahtuneita olennaisia muutoksia.

5. HENKILÖSTÖ

Puolangan kunnan henkilöstömäärä 31.12.2023 oli yhteensä 84 (104) henkilöä ja toteutunut työpanos toimintavuonna oli 86 henkilötyövuotta. Henkilöstöstä työskenteli vakituisessa palvelussuhteessa 65 ja määräaikaisessa palvelussuhteessa 17 henkilöä. Henkilöstö jakautui toimialoittain seuraavasti: Hallinto- ja elinvoimapalvelu 17(21), sivistystoimiala 45 (56) ja tekninen toimiala 22 (27).

Kunnan henkilöstömenot vuonna 2023 olivat 4,41 milj. euroa (5,14 milj. euroa v. 2022) ilman investointeihin kohdistuvia menoja. Vuoden 2023 aikana vanhuuseläkkeelle siirtyi yksi henkilö (3) ja työkyvyttömyyseläkkeelle yksi henkilö (0).

Vuonna 2023 kirjattiin yhteensä 144 koulutuspäivää (141 pv v. 2022), mikä on keskimäärin 1,7 päivää/työntekijä. Vuonna 2023 sattui neljä tapaturmaa (5 tapaturmaa v. 2022). Henkilöstöraportissa ei kerrottu tapaturmien syitä.

Sairauspoissaolopäiviä oli 1 612 kalenteripäivää (1 547 pv v. 2022). Hallinto- ja elinvoimapalvelujen sairauspoissaolojen nousua (224 pv) selittää yksittäiset pitkät, yhtäjaksoiset sairauspoissaolot. Sairauspoissaoloja vuonna 2023 kertyi 19,2 päivää/työntekijä (14,3 pv/hlö v. 2022).

Henkilöstön työhyvinvointia ja työssäjaksamista tuetaan mm. henkilöstöeduin, jotka ovat: E-passi (kulttuuri/liikunta/virkistyssetu) 150 euroa/vuosi/työntekijä, joululahja ja esim. kesäteatteriliput sekä virkistyspäivä. Kunta tarjoaa työntekijöilleen myös työsuohdepolkupyöräedun, tuetun lounashinnan, edullisen kuntosalin käytön (100e/365pv).

Puolangan kunnassa on käytössä varhaisen tuen toimintamalli. Sen tavoitteena on auttaa erityisesti esimiehiä tunnistamaan aikaisessa vaiheessa työkyvyn heikkeneminen. Työntekijän auttaminen mahdollisimman varhain tilanteessa, jossa työn sujumisessa ja työkyvyssä ilmenee ongelmia, sairauspoissaolojen ja niiden aiheuttamien kustannusten vähentäminen sekä työhyvinvoinnin ja tuloksellisuuden lisääminen. Esimiesten tehtävänä on ottaa asia rohkeasti puheeksi ja toimia suunnitelmallisesti tilanteen parantamiseksi. Myös työterveyshuollon tehtävänä on työkyvyn ongelmiin puuttuminen varhaisessa vaiheessa. Varhaisen tuen toimintamalliin liittyy myös korvaavan työn ohjeistus, jossa työntekijä on estynyt tapaturman tai sairauden vuoksi tekemästä vakiintunutta tai työsopimuksen mukaisia työtehtäviä kykenee terveystään vaarantamatta tekemään väliaikaisesti jotakin muuta työtä työnantajalleen.

6 YHTEENVETO

Tarkastuslautakunnan käsityksen mukaan toiminta on ollut kokonaisuutena valtuuston asettamien tavoitteiden mukaista. **Arviointikertomuksessa on lihavoituna esitetty nostoja, joita lautakunta erityisesti korostaa.**

Tilintarkastajan tekemä tilintarkastus on tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tehty riittävässä laajuudessa sen toteamiseksi, että kunnan hallintoa ja taloutta on hoidettu lain ja valtuuston päätösten mukaisesti. Tarkastuslautakunta yhtyy tilintarkastajan ehdotukseen tilinpäätöksen 2023 hyväksymisestä ja esitykseen tili- ja vastuuvapauden myöntämisestä tilivelvollisille vuodelta 2023.

Tarkastuslautakunta esittää kiitoksensa henkilökunnalle hyvästä yhteistyöstä ja työstä kunnan asukkaiden hyväksi.

Puolangalla 15. toukokuuta 2024

Heikki Väyrynen
puheenjohtaja

Toivo Moilanen
varapuheenjohtaja

Marjo Jankkila

Virva Suorsa